

- Historijski arhiv Rijeka

330.253.001/002

*330.253. Arhivski
materijal
Brodski*

330.251

O KOMPETENCIJI PRIKUPLJANJA ARHIVSKE GRAĐE O RADNIČKOM POKRETU I NOB-I NA PODRUČJU DJELOVANJA HISTORIJSKOG ARHIVA RIJEKA

U Arhivistu XIX 2. 1969. autori Dinko Foretić, Sredoje Lalić i Bogdan Lekić objavili su članak s naslovom: Arhivska građa o radničkom pokretu i NOB i njen popis. Ovaj članak je skraćena verzija referata koji su isti autori podnijeli na pretkongresnim skupovima V kongresa historičara Jugoslavije na Saveznom savjetovanju arhivskih radnika Jugoslavije u Ohridu u rujnu 1969. godine pod nazivom: Arhivska građa o radničkom pokretu i NOB-i.

Kako se u navedenim tekstovima daju podaci koji se odnose i na područje djelovanja Historijskog arhiva u Rijeci, a koji nisu u skladu sa stvarnim stanjem, smatramo potrebnim da na njih ukažemo.

U Arhivistu 2 1969. na strani 21. u 4. pasusu iznešena je tvrdnja: »U Hrvatskoj arhivsku građu prikupljaju i instituti odnosno centri za izučavanje radničkog pokreta u Slavanskom Brodu, Rijeci i Splitu.«

U prvobitnoj, široj verziji podnešenog referata na 3. strani, u zadnjem stavu autori navode: »Veliku količinu arhivske građe nastale u radu nižih organa SK (bivši okružni, kotarski i općinski komiteti), kao i građe različite druge provinijencije ukoliko se odnosi na radnički pokret i NOB, čuvaju i tri centra pri institutima za izučavanje radničkog pokreta u Slavanskom Brodu, Rijeci i Splitu, a da zato nemaju nikakvog ovlašćenja od strane CK SKH.« I dalje, na strani 6. u zadnjem stavu: »U Hrvatskoj najviše građe posjeduju Arhiv Instituta za historiju radničkog pokreta i slični instituti, odnosno centri u Slavanskom Brodu, Splitu i Rijeci, zatim Arhiv Hrvatske i Muzej revolucije u Zagrebu.«

Ne ulazeći u tačnost podataka i tvrdnji koje se odnose na druga područja (Slavonski Brod, Split), u ovom osvrtu navest ćemo nekoliko podataka koji će opovrgnuti netačne tvrdnje koje se odnose na područje djelovanja Historijskog arhiva Rijeka.

Centar za historiju radničkog pokreta i NOR-a Istre, Hrvatskog primorja i Gorskog kotara osnovan je 1966. godine pri Sjeveroadrskom institutu JAZU Rijeka. U svojoj prvoj publikaciji naglasio je potrebu prikupljanja, proučavanja, korištenja i objavljivanja arhivske građe.¹ Historijski arhiv u Rijeci, odnosno Referada za radnički pokret i društveno-političke organizacije, po primitku Programa i plana rada Centra nastojala je uskladiti napore i nastojanje ove dvije institucije u radu na istoj problematici i usmjeriti ih tako da Arhiv, odnosno Referada, obavlja poslove koji su utvrđeni Zakonom o zaštiti arhivske građe i arhivima. Izrađen je prijedlog

¹ Program i plan rada, Centar za historiju radničkog pokreta i NOR-a Istre, Hrvatskog primorja i Gorskog kotara, Rijeka 1966. Glava III Građa arhivska str. 38—40.

suradnje kojim je predviđena razdioba poslova; istaknuta je nadležnost arhiva u pogledu zaštite arhivske i registraturne građe, a posebno je naglašeno da predviđen otkup arhivske građe od strane Centra nije na Zakonu osnovan.

Kako ni osnivači niti Odbor Centra nisu tražili mišljenje Arhiva pri donošenju Programa i plana rada Centra, Historijski arhiv je smatrao potrebnim da upozna Arhivski savjet Hrvatske s Programom i da traži da se već u početku rada Centra taj program usuglasi s propisima o arhivskoj službi u SR Hrvatskoj.

Arhivski savjet Hrvatske, na VI sjednici održanoj 1. travnja 1967. godine, raspravljao je, uz prisustvovanje predstavnika zainteresiranih institucija — Arhiva i Centra — o Programu rada Centra za historiju radničkog pokreta u Rijeci. Poslije temeljitog upoznavanja i razmatranja »... donio je zaključak, da se skrene potrebna pažnja na to, da se kod prikupljanja arhivske građe treba striktno pridržavati Zakona o zaštiti arhivske građe i arhivima («Narodne novine«, br. 31/1965).

Prema tome nije ovlaštena ni jedna druga ustanova ili organizacija vršiti prikupljanje arhivske građe, osim arhivskih ustanova koje su za to Zakonom ovlaštene, odnosno određene, tj. u čiji djelokrug spadaju ti poslovi kako je to Zakonom o zaštiti arhivske građe i arhivima određeno.²

Da bi se proveo zaključak Arhivskog savjeta Hrvatske i usuglasio Program i plan rada Centra s propisima o arhivskoj službi, Komisija za historiju Kotarskog komiteta SKH Rijeka održala je sjednicu (28. lipnja 1967.) na kojoj je između ostalog odlučeno da će Centar svoj plan rada usuglasiti s planovima rada Arhiva u Rijeci i Pazinu i planovima rada Muzeja revolucije u Rijeci i Puli da bi se na taj način postigla potpuna suradnja u radu tih institucija.

Početkom 1968. godine dolazi do promjena u organizaciji Centra za historiju radničkog pokreta i NOR-a koji se po odluci osnivača — društveno-političkih organizacija kotara Rijeka — izdvaja iz sastava Sjeveroadranskog instituta JAZU Rijeka i postaje samostalna radna organizacija. S novom upravom Centra Arhiv je razmotrio problematiku prikupljanja arhivske građe radničkog pokreta u smislu zakonskih propisa, zaključaka Arhivskog savjeta Hrvatske, Odluke Centralnog komiteta SK Hrvatske o predaji, sređivanju i korištenju arhivske građe Saveza komunista Hrvatske i Uputstva o primopredaji arhivske građe organizacija i rukovodstava Saveza komunista Hrvatske, te su u potpunosti usuglašeni stavovi. Utvrđeno je da će Centar arhivsku građu, koju eventualno prikupi poklonima ili drugim putem, predati Historijskom arhivu i da će dostaviti popis arhivske građe koja je do tada na bilo koji način prispjela u Centar. Popis arhivske građe dostavljen je početkom 1969. godine i sadrži 93 arhivske jedinice.

Prema tome, Centar za historiju radničkog pokreta i NOR-a u Rijeci ne posjeduje niti jedan fond arhivske građe organizacija i rukovodstava Saveza komunista Hrvatske niti neke druge društveno-političke organizacije; manja količina arhivske građe koja je prikupljena najviše radom vanjskih suradnika Centra u početku njegova rada popisana je i dogovorom utvrđeno da će se sva građa predati Arhivu. Time su u potpunosti provedeni zakonski propisi i zaključci Arhivskog savjeta Hrvatske u pogledu prikupljanja arhivske građe radničkog pokreta na području djelovanja Historijskog arhiva Rijeka.

Ljubomir Petrović

² Raspis Arhivskog savjeta Hrvatske svim skupštinama općina i svim arhivskim ustanovama u SR Hrvatskoj br. 268/1-1967. od 27. IV 1967.

Ljubomir Petrović